beschikkingen om-
maakt. Ze heeft dit
oogpunt van het
t zij bepaalde, die
aan de Kerken en
onken worden, dat
hand werden ge-
et deels om de *be-*
en te handhaven,
an deze goederen
misbruik maakten,
te verrijken. Beide
tot de taak der
n hebben niets te
g, waarin de Over-
k stond.
staat het met de
elen, die de Over-
ten opzichte van
lijke goederen ge-
erheid zelve heeft,
den trof, zich niet
heidsgezag zonder
wee gronden aan-

t toen de Bisschop-
en daarmede ook
de Bisschop over
de, deze macht nu
rd overgenomen.
opgemerkt, waren
m het geestelijk
door de schenkers
ht onttrokken en
den Bisschop ge-
de Bisschop ten
ederen uitoefende,
maar door het
nauwkeurig om-
d de Bisschop uit-
htsgeschillen; had
p het beheer dezer
veralieneerd wer-
et recht, wanneer
van zulk een goed
ndere pieuze be-
n. Toen met de
aat wegviel en de
arvoor geen Gere-
n de plaats stelde
ze taak van de
n met de rechten
Het opperbeheer
Bisschop over de
had uitgeoefend,
koen, verviel niet,
tover in plaats van
[3]) Ze verklaarden
eze beschikkingen
»de plaats van
", [4]) En waar deze
der het wereldlijk,
leke recht hadden
palingen van dit
over de Staten ze
roederen gelden. [5])
werden niet ge-
n *kerkelijke* goede-
e ten opzichte van
icht uit niet *als*
iemende de plaats
e macht was niet
e bepalingen van
onden, evenals de
men dan ook de
Overheid genomen
deze geheel bleven
de bevoegdheden
t aan de Bisschop-

ige grond geweest.
Roomsche geeste-
Savornin Lohman,
t gold het toezicht
r eigen verklarin-
n Bisschop; maar
wel voornamelijk,
dige beschouwing
vas van de Kerk;
»voedsterheeren,
ast God van de
Staten van Fries-
iek V. p. 236)
t hoogheidsrecht
g voor den gods-
n de Staatsaak.
ke kerk, van de
autoriteits aange-
iede«. 6)
nden men nu als
ïlaannemen, doet
lijk een; want im-
h zelf beschouwde
terheer der Kerk,
n Bisschop, die
ver deze goederen
ioe men hierover
aangehaalde ver-
d zelve blijkt, dat
ver de Kerkelijke
als *voogd* van de
doel, dan om te
en voor de Kerk

t, dat zoodra de
en voedsterheer
ede dan ook het
ze goederen op-
lijschap was ont-
oolang hij voogd
treffen over het
wanneer hij zijn
t van zelfzijn be-
oed van zijn pupil
lie, na de voogdij
voortgaan met dit
oefenen en het
n van zijn pupil
, zou terecht van

ORNIX LOHMAN, *De*
recht *Pol. Eccl.* t.:
Onderzoek naar
en Kerkelijke goe-
Supr. Sén. dic. 22
toen t. a. p. blz. 39,
t. p. blz. 39 en 134.
a. p. blz. 118.

roof en diefstal worden beschuldigd. En wat anders heeft de Nationale Vergadering in 1798 gedaan, toen zij na het voogdijschap over de Kerk te hebben neergelegd, de goederen der Kerk, die onder haar beheer waren, tot nationaal eigendom heeft verklaard?

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen uit Rotterdam een Postcheque groot *f* 10. Naam Dubbelem.

DR. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter Best.
Arnhem, Velperweg 88.

Leestafel.

DR. A. G. HONIG, hoogleeraar aan de Theologische School te Kampen, SCHRIFT EN ERVARING, J. H. Kok, 1920, Kampen.

II.

Gaat het eerste deel dezer Studie over het *ontstaan* of de wording der Ervaringstheologie, het tweede deel gaat over het *verloop* dier Theologie en ook daarvan geeft DR. HONIG een steeds objectief gehouden beschrijving (p. 47—75).

Al dadelijk wijst hij er op, dat men moet onderscheiden tusschen de ERLANGER-SCHOOL zelf waarin, met HOFMANN en FRANK, die Theologie ontstond en, wat hij op p. 66 noemt haar »hoofdgedachte".

Met den dood van FRANK in 1894 heeft die School »haar afsluiting gevonden" en op een enkele uitzondering na, »aanvaardt wel geen Theoloog van naam meer zonder belangrijke wijzigingen hare Theologie".

Haar »hoofdgedachte, die men reeds bij SCHLEIERMACHER vindt, volgens wien de Religie is »een unmittelbares Erleben des Göttlichen" en mitsdien »de Dogmatiek gebonden is aan het persoonlijk leven", bleef echter in de nieuwere Theologie, zooals zij in DUITSCHLAND en elders beoefend wordt, invloed oefenen.

Na een korten excurs over SCHLEIERMACHER, komt HONIG weer op het onderwerp van deze zijn Studie en teekent dan het VERLOOP der Evarings-Theologie.

* * *

In zijn Inleiding annonceerde HONIG dit tweede deel als »iets over het historisch verloop der Ervarings-Theologie aanstippen".

Al te bescheiden.

Want ook in dit deel is de vakman aan het werk, die, volkomen met zijn onderwerp vertrouwd, het niet maar even aanroert, doch er in doordringt en aldus een overzicht biedt dat het inzicht en verheldert én verruimt.

Ook daarvoor moet ik weer verwijzen naar de Studie zelf en mij beperken tot de vermelding, dat eerst ook zij, die zich »Bibliciasten« noemen, gelijk CREMER en KÄHLER, omdat ze »de in de H. Schrift neergelegde religieuse ervaring van bijbelsche personen als normatief beschouwen«, in dit overzicht een plaats krijgen. Uitvoerig wordt daarna gehandeld over L. IHMELS te Erlangen eerst iserling en dan opvolger van FRANK, thans professor te LEIPZIG en wiens verschil maar ook overeenkomst met FRANK wordt uiteengezet. Als in nauwer of meer verwijderd verband met de ERVARINGS-THEOLOGIE staanden, worden dan achtereenvolgens besproken EWALD en BACHMAN, de tweede generatie der ERLANGER-SCHOOL; verder STANGE en OETTINGEN; daarna de Theologen waarover gaat: DE MODERNE POSITIEVE THEOLOGIE IN DUITSCHLAND, de dissertatie waarmee J. THIJS in 1917 zich aan de VRIJE UNIVERSITEIT den doctortitel verwierf; ten laatste DUNKMANN en diens in 1918 verschenen dogmatiek: »Der Christliche Gottesglaube«. Van dezen schrijft HONIG op p. 63: »Ook hij betuigt zijne instemming met de hoofdgedachte der ERLANGER-SCHOOL. Volgens hem, hebben met een »richtig« instinct, HOFFMANN en FRANK de Theologie opgezet als een ervaringswetenschap, die een eigendommelijken inhoud van Christelijke ervaring tot grondslag heeft«.

Na te hebben geschetst het verloop der Ervarings-Theologie in DUITSCHLAND, voorzoover zij althans een tegenstelling vormt met wat men in de taal van het dagelijksche leven de »moderne Theologie« noemt en ook met »de Ritschliaansche Theologie«, vestigt PROF. HONIG nog de aandacht zijner lezers op het werk van GASTON FROMMEL, die, op jeugdigen leeftijd, als hoogleeraar aan de Universiteit van GENEVE in 1915 overleed. Ook van dit werk, L'EXPERIENCE CHRÉTIENNE — UN COURS DE DOGMATIQUE, wordt een exposé gegeven waarin PROF. HONIG o.m. zegt: »Frommel is in eigeren zin geen geestverwant van FRANK geweest. Maar niet minder krachtig dan FRANK heeft hij het pleit gevoerd voor de stelling, dat de Theologie moet worden opgebouwd op den grondslag der Christelijke ervaring".

* * *

Op p. 66 schrijft PROF. HONIG: »Onvolledig zou mijn schets blijven, wanneer ik geheel naliet er aan te herinneren, hoe de hoofdgedachte van FRANK ook ten onzent grooten invloed heeft, inzonderheid omdat de ethische richting haar deelt«.

Eveneens in zijn ETHISCH OF GEREFORMEERD uit 1915, toont de schrijver in deze Studie aan, dat VINET de vader der ethische richting is, en dat diens gedachten ten onzent op meer populaire wijze door BEETS (»Stichtelijke Uren«), en op wetenschappelijk terrein door DANIEL CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE (niet 't minst in zijn boek »de Theologie des verstands en de Theologie des gewetens"), zijn gepropageerd.

Op het vijftal bladzijden aan VALETON gewijd (167—71), wordt dan betoogd, dat deze, wijl »ook hij zich op de ervaring beroept en op haar het gebouw der Theologie optrekken wil, in beginsel met FRANK op een lijn staat."

Voor dit betoog beroept DR. HONIG zich op Valeton's »Toespraken."

Ook op die uit 1903 in wier »Aanteekeningen" VALETON erkent, dat BAVINCK in zijn „De THEOLOGIE VAN PROF. DANIËL CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE« niet onjuist schrijft: »Triniteit, persoonlijkheid des Heiligen Geestes, zondeval, de opstanding des Heeren, de wonderen worden aangenomen, niet *wijl* de Schrift ze leert, maar omdat zij wezenlijke elementen zijn van het ethisch religieus leven, dat zonder deze wegkwijnen en verstarren zou."

Uit »GELOOF, RISCH DER THEOLOGISCHE STUDIE," in 1880 gehouden, brengt HONIG naar voren, dat VALETON daarin de opvatting van de ethische richting, die de theologie laat rusten op den grondslag der persoonlijke geloofsverzekerdheid, tegenover de gereformeerde stelt, welke de theologie laat rusten op de Heilige Schrift.

Uit de bekende toespraak van 1882: EEN NIEUW REGIN, citeert HONIG o.m. »VAN OOSTERZEE moge in zijn tijd nuttig werk verricht hebben, zijn methode kan niet meer de onze zijn". »Wij willen een dogmatiek voor onze dagen", »die zoo goed mogelijk een wetenschappelijke uitdrukking geeft aan wat de Christelijke gemeente op grond van ervaring beleeft". Ten laatste verwijst DR. HONIG naar de brochure van 1909: DE ETHISCHE RICHTING waaruit hij citeert: »Dat Jezus opgestaan is, moet blijken, al zouden alle berichten dienaangaande als historische documenten gewraakt moeten worden, uit hetgeen er door tot stand is gekomen". En op de laatste van de vijf bladzijden aan Prof. VALETON gewijd, schrijft hij: »Ten einde toe wordt dus niet op de Schrift, maar op de ervaring of op het geloof een beroep gedaan". (p. 71)

Korter dan over VALETON is HONIG over Prof. J. H. GUNNING.

Aan dezen wijdt hij anderhalve bladzijde.

Al kan HONIG ook tot op zekere hoogte toegeven, dat GUNNING minder subjectief was dan VALETON, uit GUNNINGS, in 1890 verschenen: HET GELOOF DER GEMEENTE ALS THEOLOGISCHE MAATSTAF IN DE WIJSBEGEERTE VAN DEN GODSDIENST, en uit diens tien jaren vroeger verschenen BEGINSELEN EN MEENINGEN, waarin »GUNNING zich vooral tegen de Gereformeerden keert«, toont hij aan, dat ook GUNNING niet verwijst naar de Heilige Schrift als maatstaf, maar naar »het geloof der gemeente, waarin de gemeenschappelijke ervaring van allen, die ware Christenen zijn, hare verklanking vond«. Trouwens, ook VALETON verstond, zooals HONIG reeds op p. 70 had aangewezen, onder »ervaring« niet uitsluitend eigen, subjectieve of individueele ervaring, waarvan hij zelfs sprak als »ultra-ethisch«, maar de »ervaring of het geloof der gemeente«.

Op het einde dezer schets van het *verloop* der ERVARINGS-THEOLOGIE vindt de lezer nog een halve bladzijde over DR. GERRET-EN's brochure uit 1912: HET GOED RECHT DER ETHISCHE RICHTING. Uit deze brochure blijkt, dat ook voor dezen ethischen Theoloog niet de H. Schrift, maar de ervaring het uitgangspunt is.

* * *

Hiermede is, in dit tweede deel zijner Studie, PROF. HONIG weer terug bij wat hij in zijn Inleiding schreef en wat ik hier nog eens, daarbij enkele woorden omlijnend, wil vermelden.

»Om over religie en Theologie te kunnen meespreken, moet ge wedergeboren zijn."

»De nobele Theologen, die het *eerst* deze vaan omhoog hieven, beoogden waarlijk *niet* het gezag der Heilige Schrift te ondermijnen. *Integendeel*. Ze waanden op deze wijze de autoriteit des Bijbels te kunnen stevigen. Maar al al werd dit bedoeld noch gezegd, al werd zelfs het *tegendeel* gehoopt, toch is het meiterdaad hierop *uitgeloopen*. Zoo werd in klimmende mate actueel de vraag: Is de Heilige Schrift dan wel de ervaring het *uitgangspunt* en de *grondslag* van religie en Theologie?"

»De Ervaring-Theologie staat het laatste".

Na in dit tweede deel te hebben geschetst haar *verloop*, of waarop zij is »uitgeloopen«, geeft PROF. HONIG in het derde zijn *beoordeeling* en belicht hij voor zijn lezers haar »onhoudbaarheid".

Daarvan in mijn slotartikel over SCHRIFT EN ERVARING.

G.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Zonnestelsels. — Sandwichman. — Sidney. — Gen. 1:14.

Ik hoorde schrijft v. B. onlangs spreken van de verschillende zonnestelsels. Wat wordt daarmee bedoeld?

Door ons zonnestelsel — om ons daarbij te bepalen — verstaat men de gesamenlijke hemellichamen die de zon tot middelpunt hebben. Er zijn vijfderlei zulke hemellichamen als:

1. De zon.
2. De planeten of dwaalsterren.
3. De manen of wachters der planeten.
4. De kometen of staartsterren.
5. De kleinere lichamen.

Hoe nu het zonnestelsel is ingericht, daarover hebben de geleerden in verschillende tijden ook zeer verschillend gedacht, en van daar dat men spreekt van onderscheiden zonnestelsels, waar het onze aarde betreft.

In de eeuwen vóór Christus leefde de beroemde Oostersche sterrekundige Ptolomeus. Hij geloofde, dat de aarde in 't middelpunt van het heelal was geplaatst. Om de aarde liepen in steeds wijder kringen achtereenvolgens de zon, de maan en de vijf planeten, die toen bekend waren.

Zestien eeuwen na Ptolomeus ontdekte de sterrekundige Copernicus, die in Polen woonde, hoe eigenlijk ons zonnestelsel is ingericht. Volgens hem vormt niet de aarde maar de zon het middelpunt. Om haar wentelen zich in al wijder kringen achtereenvolgens de planeten Mercurius, Venus, De aarde, Mars enz. De maan draait om de aarde. 't Is dat stelsel 't welk nog altijd geldt, en door alle waarnemingen bevestigd wordt.

Na Copernicus kwam nog de groote Deensche sterrenkundige Tycho Brahé met een nieuw stelsel. Hij meende dat de aarde in het middelpunt stond, en de zon met alle verdere planeten zich om haar wentelde. Ook dit gevoelen wordt thans algemeen verworpen.

Er zijn dus, als men het zoo noemen wil, drie zonnestelsels. Natuurlijk is er feitelijk maar één, en dan zal Copernicus wel het dichtst bij de waarheid zijn. Maar hierover wellicht later.

Wat is vraagt A. P. een *Sandwichman?*

Sandwich is een Engelsch woord waarmee onder anderen wordt aangeduid een boterhammetje, bestaande uit twee dunne sneedjes brood met plakjes vleesch er tusschen. Zulke boterhammetjes werden indertijd ontdekt of uitgevonden door den Britschen graaf Sandwich, en zijn naar hem genoemd.

In groote steden ziet men vaak een man loopen, wiens borst en rug bedekt zijn met aankondigingen in groote letters van de opening van een nieuwen winkel, van allerlei koopwaren, van vermakelijkheden enz. Stellen nu de plakkaten van voren en van achteren het brood voor, dan is de man zelf het vleesch, en vormt het geheel een soort van Sandwich. Vandaar de naam Sandwichman.

Ik las onlangs zegt R. R. dat te Warnsveld bij Zutphen een gedenkteeken was opgericht voor den Engelschen bevelhebber Philip Sidney, die daar gesneuveld is, ongeveer drie-en-een-halve eeuw geleden. Maar was ons land toen met Engeland in oorlog, en hoe ontstond de strijd juist bij Warnsveld?

Deze vraag verplaatst ons in de moeilijke tijden vlak na den dood van Prins Willem I (1584). Men had het bestuur over de Nederlanden aan buitenlandsche vorsten aangeboden. Koningin Elisabeth van Engeland zond hulptroepen, en de graaf van Leicester zou waken voor onze belangen. Zijn komst bracht echter weinig voordeel.

De oorlog met de Spanjaarden woedde voort. Onder Leicesters bestuur gingen verscheiden steden door werkeloosheid der Engelsche hulpbenden verloren. Toen Zutphen belegerd werd, wilde Parma deze stad van levensmiddelen voorzien. Philip Sidney, Leicesters neef, verwierf zich bij deze gelegenheid een „onsterfelijken roem, en toonde, dat hem de post van Opperlandvoogd beter zou gevoegd hebben, dan zijn trotschen oom."

De Spanjaarden met een aanmerkelijken voorraad van levensmiddelen tot Warnsveld, een half uur van de stad, genaderd zijnde, ontstond hier tusschen hen en de Engelschen een heete schermutseling, waarin Sidney, moedig vechtende, doodelijk in de dij gewond werd. Terwijl hij op het slagveld van dorst verzmachtte, bood men hem een flesch met water aan; doch hij wees deze laf nis af, zeggende: „geef het aan dien armen soldaat naast mij, deze is meer te beklagen dan ik." Weinige oogenblikken daarna blies hij zijn adem uit. Deze jeugdige held schitterde dus nog meer door zijn liefderijk hart, dan door zijn zeden, schrander vernuft en uitstekende geleerdheid.

Het zal nu wel duidelijk zijn, hoe het kwam dat de edele Sidney een Engelsch bevelhebber, in Nederland bij Zutphen sneuvelde in een tijd toen er juist bijzondere toenadering tusschen Engeland en Nederland was.

Wat wordt, vraagt N. N. bedoeld met het laatste deel van Genesis 1:14.

We lezen aldaar:

„En God zeide: Dat er lichten zijn in het uitspansel des hemels, om scheiding te maken tusschen den dag en tusschen den nacht; en dat zij zijn tot teekenen en tot gezette tijden, en tot dagen en jaren."

Bedoeld wordt, dat het Gode believd heeft de lichten aan het uitspansel ook te stellen tot bepaling van den tijd. Hoe dat geschiedt is duidelijk. De loop der hemellichamen regelt het.

Een *jaar* is de tijd waarin de aarde haar loop om de zon volbrengt.

Een *maand* is de tijd, dien de maan behoeft voor haar kringloop om de aarde. Maand is afgeleid van maan.

De vier kwartieren wijzen op de vier weken in een maand. Een *dag* is de tijd waarin de aarde zich eenmaal om naar as wentelt.

Gesteld dat de tijdsbepaling eens in de war raakte, dan zou die toch dadelijk uit de hemellichten weer in orde zijn te brengen. Ook is hun stand overal waar te nemen. Van hoe groot belang een vaste tijdsverdeeling is, behoef ik wel niet te zeggen.

HOOGENBIRK.

Buitenland.

Engeland. Toenadering.

In een Engelsch Christelijk blad lezen wij het volgende:

»De predikant N. Rudnitzky, van »het Joodsch-Christelijk Getuigenis tot Israël«, kwam onlangs in dit land van Berlijn.

Hij gaf een belangrijk verslag van eene vergadering, welke in het laatst van 1919 gehouden werd in verband met de Evangelische Alliantie. De samenkomsten werden gehouden in de Johannes-Tisch Kirche; op den laatsten avond waren drie duizend personen aanwezig. Bij die gelegenheid gaf de voorzitter, de predikant Grossmann, zijn wensch te kennen, dat de predikant Rudnitzky aan de Christenen van Groot-Brittanje de hartelijke groeten zou overbrengen van de Duitsche broeders. Als teeken van hartelijke instemming daarmede stonden al de vergaderden op«.

Mocht dit een voorteeken zijn van een betere verstandhouding tusschen broeders in Christus, die door den oorlog van elkander werden vervreemd, om met te zeggen, die door den oorlog tegen elkander in het harnas gejaagd werden.

Duitschland. De toestand van het Duitsche volk geschetst.

De uit de Oostsee-provincieën verbannen Generalsuperintendent Bernewitz heeft naar aanleiding van het Kerstfeest een woord in het licht gezonden, waaraan het volgende ontleend is:

»De eeuwige God heeft een kerstfeest laten komen, zoo ernstig als nauwelijks een van de vele kerstnachten, in welke het Duitsche volk zijn kerstliederen zong. Lange zwarte sluiers hangen over de kerstboomen, zoodat het heldere kerstlicht er nauwelijks door kan dringen. Onbezorgde kinderen zingen nog, zij weten niet wat er gebeurd is. De volksmassa's lachen of grijnzen, zij meenen bergopwaarts gekomen te zijn, en zij zien de afgronden niet, in welke zij reeds gevallen zijn. Het rijk is verbroken, het volk verward, zijn orde is weg, zijn vrijheid is weg, o God! zijn geweten is weg! Onze vijanden hebben ons verslagen, en wij zijn onze eigene gieren geworden. Mijn volk, mijn volk, eenmaal in de geheele wereld hoog geacht en nu tot een smaad geworden in alle landen, eenmaal trots en fier door zelfbewuste kracht, nu gekneveld en in het vuil geworpen — hoe ziet u de Kerstnacht terug? Gij volk der reformatie, gij volk van Arndt en Fichte, gij volk der vrijheidsoorlogen, hoe staat gij thans onder uw kerstboomen? »O God van den Hemel, merk hierop en wil u erbarmen«. Er is nog geen beseft, nog altijd geen keerpunt, wij moeten nog dieper zinken. En zij bemerken het niet eens, zij zeggen: »wat klagen de volksvijanden dat het een boose tijd is? de tijd is nog nooit zoo goed geweest, men heeft nog nooit zoo weinig gearbeid en toch zooveel verdiend!« Daarbij heeft menig verstandige het verstand verloren, en daar hij niets veranderen kan, zet hij een vroolijk gezicht bij het boose spel en zegt half lachend en half weenend: »laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij!«

Zoo gaat Dr. Bernewitz voort. Het komt ons voor, dat hij den toestand van het Duitsche volk naar waarheid schetst. Mocht er een keerpunt komen, en dit niet alleen in Duitschland!

Korea. Christenvervolging.

Er is wellicht geen land ter wereld, waar het Evangelie in deze eeuw zooveel triumfen behaald heeft als Korea.

Maar ook daar heeft de oorlog zijn verwoestende werking laten gevoelen.

Volgens het *Journal Religieux* van Neuchâtel hebben de door president Wilson uitgesproken gedachten omtrent de vrijheid der volken, die helaas door de vredesconferentie niet in een daad werden omgezet, ook op de Koreaansche bevolking indruk gemaakt, zoodat een beweging ontstond. Men begon voor zich onafhankelijkheid en bevrijding van het Japansche juk te vragen. Korea was een onafhankelijk Koninkrijk met ongeveer zes millioen inwoners, tot het door Japan ongeveer 10 jaar geleden eenvoudig werd »geannexeerd. Men bepaalde zich tot patriotische demonstraties, zonder dat daarbij geweld werd gepleegd. Doch de Japansche regeering besloot tot gruwelijke tegenmaatregelen. Terechtstellingen hadden in menigte plaats. Men had het daarbij vooral op de christenen gemunt. In het Christendom ligt toch in kiem ook de vrijheidsgedachte. Inderdaad hadden ook Christenen aan de vrijheidsdemonstraties deelgenomen.

Daarom richtte zich de vervolging vooral tegen de belijders van den Christus. Mannen, vrouwen, kinderen werden met knodsen, bijzonder voor dit doel vervaardigd, geslagen, in massa's werden zij doodgeschoten, of aan het kruis geslagen, daaronder Koreaansche predikanten, zelfs zendelingen en missionaire artsen, die voor de slachtoffers opkwamen en trachten tusschenbeide te komen; kerken werden vernield, verbrand, zelfs kinderen van de Zondagsschool werden niet gespaard.

Een aantal Koreaansche meisjes, die zich de onteerendste mishandelingen moesten laten welgevallen, hebben zich met een noodkreet tot president Wilson en de Vredesconferentie gewend, met de bede, dat men zich haar lot aantrekke en haar volk recht doe. Vele Koreaansche Christenen, zoo verklaarden zij, hadden, vasthoudend aan hun geloof en aan hun liefde tot het vaderland, grooten heldenmoed betoond.

Zal het baten? Japan wil ook behooren tot den Volkenbond, die het einde van alle imperialisme zijn moet! Maar als de Heere niet een genadige wending in de geesten der machthebbers en der volken werkt, dan blijft het ideaal van het zelfbeschikkingsrecht der volken slechts een ijdel woord. De Heere ontferme zich over de belijders Zijns Naams in Korea!

Gemengd Nieuws.

Irrigatiewerken in Palestina. Amerikaansche, Engelsche en Noorweegsche ingenieurs hebben groote plannen voor het Heilige Land ontworpen. De Noorweegsche ingenieur Hiorth wil een tunnel bouwen, die 37 mijlen lang moet zijn, waardoor het water der Middellandsche Zee geleid zal worden naar het lagere deel van het Jordaandal, en vandaar door pijpen naar de Doode Zee, waar een schroefrad de kracht van het stroomend water moet omzetten in electriciteit. Onder de stad Jerusalem doorgaande moet de tunnel twintig ton water per seconde doorlaten om een kracht van 40 000 paardekracht te ontwikkelen. De daardoor opgewekte electriciteit zou licht en kracht aan geheel Palestina leveren. Ook zou deze voor een groot pompstation bij het lager gedeelte van het meer van Genezareth de drijfkracht leveren; zij zou onbeperkte hoeveelheden van atmospherische stikstof voortbrengen om het land vruchtbaar te maken; ze zou ook machines in staat stellen asphalt te halen uit de vlakte van Sodom en Gomorra. Het resultaat moet dan zijn, dat Palestina weer het land »vloeiend van melk en honig" wordt.

Of er van deze plannen iets komen zal, is niet te voorzeggen. Wel is het nu reeds duidelijk, dat het land van Palestina, na bevrijd te zijn van het Turksche juk, ging opleven en hoopvol de toekomst te gemoet gaat.

De grootste Bijbel van de wereld. De grootste Bijbel van de wereld wordt in Engeland met de hand geschreven. Aan het schrijven nemen 12 000 leidende mannen en vrouwen van Engeland deel, in de eerste plaats de Koning en Koningin van Engeland, de prins van Wales en de ministers van de Kroon. Voor elk schrijver is bepaald, welk deel van de Schrift van Genesis tot Openbaring hij schrijven zal. Het formaat zal 5 voet 2 duim bij 3 voet 6 duim zijn, hij wordt in rood marokijn leder gebonden.

Volgens het ontwerp zullen op den band de wapens van de Graafschappen van Engeland en Schotland in blauw en goud voorkomen. Het plan om den grootsten Bijbel van de wereld te laten schrijven, is uitgegaan van het Engelsche Bijbelgenootschap, die hem gebruiken wil voor zijn Bijbelveildocht in het jaar 1921. De vader van deze gedachte, Rev. Pawell, schreef: „De Bijbel zal op een grooten wagen geplaatst worden, die voor dat doel gebouwd is en ook een kansel en een tribune voor sprekers bevat. Op die manier zal deze Bijbel als een zinrijk getuige voor het Woord Gods in veraf gelegen streken gebracht worden."

Het komt ons voor dat de leidende mannen en vrouwen in Engeland nog krachtiger getuigenis aan het Woord Gods zouden geven, wanneer zij er voor zorgden, dat de Duitsche zendelingen die gedurende den oorlog verdreven werden en daardoor niet meer in staat zijn om hun arbeid in Engelsche koloniën voort te zetten, opnieuw tot hun arbeid konden ingaan. Er gingen in Engeland reeds stemmen daarvoor op, maar ze vonden tot hiertoe bij leidende persoonlijkheden geen weerklank genoeg, om verandering ten goede te brengen.

WINCKEL.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

Niet alleen het hoogtijvieren aan de Staats-Universiteiten van het ongeloof was aanleiding tot het oprichten van een Vrije Universiteit op den grondslag van Gods Woord.

Dr. J. Woltjer schrijft, in »Het wezen der materie" pag. 6: »Goed waarnemen is een zeer moeilijke zaak, in de eerste plaats wegens het beperkte en dikwijls gebrekkige onzer zinnigen, maar ook omdat wij telkens geneigd zijn aan meeningen en opvattingen, die wij bij ons onderzoek reeds meebrengen, invloed te gunnen op ons waarnemen".

Geen mensch is er die niet met vooringenomenheid is belast, of deze gave bezit.

Hiervoor zouden kolommen druks met bewijzen kunnen aangevoerd worden, en er is pas een werk verschenen dat als »memorie van toelichting" dienen kan tot bewijs, hoe ook zeer geleerde mannen met »vooringenomenheid zwaar, zeer zwaar belast zijn, zelfs op het stuk der geschiedenis".

Bij de firma J. B. Wolters verscheen een boek »Schets der Kerkgeschiedenis in tabellen" waarvoor men ook kan schrijven schets der Kerkgeschiedenis in fabelen, niettegenstaande Dr. A. M. Brouwer, Rector der Ned. Zendingsschool, dit boek heeft samengesteld. Op pagina 44 § 126 leest men o.m. over *Nederland*.

»1877. De groote petitie voor Christelijk onderwijs:

Men wil de minderheid onderdrukken.

Bedoeld wordt zeker het volkspetitionnement van 1878 tegen de wet Kappeyne, welke wet de onderdrukking van de minderheid, van het jaar 1857 af, op de meest onrechtvaardige wijze bestendigde. Verder:

»1880. Vrije Universiteit in Amsterdam op »Gereformeerden grondslag.

»Dr. Kuyper schrijft sterk tegen afscheiding, »wil voor School en Kerk geen subsidie als in »strijd met Gods ordonnantiën".

Dat er een groot verschil is tusschen ordonnantie en ordinantie had Dr. Brouwer zelfs in Kramer's woordenboek kunnen lezen.

Maar dat deze geleerde er toe komt om te beweren, dat Dr. Kuyper geen subsidie wil voor het lager onderwijs, geeft een klaar bewijs dat deze Rector niets heeft gelezen van hetgeen tijdens den strijd voor het Vrije Onderwijs door Dr. Kuyper is geschreven.

»1885. »De Synode erkent de leerlingen aan de Vrije Universiteit niet als wettig opgeleid.«

De beknoptheid waarmede hier de geschiedenis wordt voorgesteld, doet zeer veel schade aan de duidelijkheid en aan de waarheid.

Men zou het iets anders kunnen lezen en wel zoo: 1885. De Synode van het Nederl. Kerkgenootschap, gebonden door een contract met den gemeenteraad van Amsterdam, heeft geen bevoegdheid om candidaten in de Godgeleerdheid tot predikanten in genoemd genootschap toe te laten.

Nog beknopter en nog onjuister is:

»1886. Dr. Kuyper tracht den Kerkeraad van Amsterdam anti-kerkelijke besluiten te doen nemen: Dr. G. J. Vos doet 70 Kerkeraadsleden schorsen« en »Dr. Kuyper pleit voor afscheiding.« Dr. Brouwer is niet zoo in de war, dat er twee *Herauten* zouden noodig zijn om duidelijk te maken hoe het alleen vooringenomenheid is geweest die invloed heeft gehad op zijne waarnemingen.

1892. »Vereeniging van doleerenden en afgescheidenen tot de »Gereform. Kerken v. Nederl." (A en B) de niet instemmenden: Chr. Gref. Kerk" (C).

Onwillekeurig denkt men hier aan den raad: »Het is noodig dat men de beteekenis der woorden en zaken kent vóór men er over gaat schrijven".

Ten slotte:

»de bijzondere school gesubsidieerd";

»de Vrije Universiteit gesubsid.";

»1919 volkomen gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs".

Het valt moeilijk om hier ernstig te blijven.

De Vrije Universiteit gesubsidieerd pas in 1919, wel neen, reeds in 1905. Dat wil zeggen, toen is de wet op het H. O. gewijzigd en aan vereenigingen »bevoegd eene bijzondere Universiteit te hebben, de door haar te verleenen, doctorale graden, gelijke rechten (hebben) als de Rijks-Universiteiten".

En voorts art. 197.

»Uit 's Rijks kas kan aan de besturen van aangewezen instellingen ... een tegemoetkoming in de kosten voor de voorziening in onderwijslokalen worden verleend".

En krachtens deze wet wordt jaarlijks aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gref. grondslag een bedrag van f 4000.— zegge vierduizend gulden, uitgekeerd.

En onder dit alles gaat de heer A. M. Brouwer voort met te schrijven: »1919. Volkomen gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs.«

De leden en begunstigers der Vereeniging voor Hooger onderwijs weten het gelukkig beter, en zullen onder dit alles voortgaan om hunne contributie te verhoogen en te trachten anderen tot medewerking te bewegen.

De classis Zwolle heeft in hare vergadering, geh. 19 Febr. 1920 te Zwolle, de heeren J. van Herksen te Zwolle (Thorbeckegr. 31a) en J. de Koning te Krabbendijke (Zeeland) praeparatoir onderzocht en met alg meene stemmen beroepbaar verklaard in de Gref. kerken.

Beide heeren stellen zich terstond beroepbaar

Namens de classis,
H. H. SCHOEMAKER, *scriba.*

Kort verslag van de vergadering der Gref. Kerken in de classis Appingedam, gehouden 5 Febr. 1920 te Appingedam.

1. Ds. L. Bos opent, namens de roepende kerk van Overschild, de vergadering met gebed. Gezongen: Morgenzang: 3; gelezen Jes. 40:1—8.

2 Uit de credentiebrieven, nagezien door Ds. Koppe en Ds. Steenhuis, blijkt, dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn.

3. In het Moderamen nemen zitting Ds. Bos, praeses; Ds. Nomes, vice-praeses; Ds. Reijenga, scriba; Ds. Hoeksema, adjunct-scriba. De praeses feliciteert Ds. Enserink, Ds. Both en Ds. De Boer met de roepingen en spreekt zijn blijdschap uit, dat twee hunner voor de Classis behouden bleven. Hij condoleert Ds Goeree en Ds. Hoeksema met het verlies van Zoon en Echtgenoote. Zij betuigen dank voor betoonde deelneming.

4. De Notulen worden gelezen en onveranderd vastgesteld. De Commissie inzake »Tucht op doopleden" wordt gedechargeerd.

5. Ingekomen stukken: *a.* Van de classis Harderwijk; *b.* Van de classis Middelburg. Voor kennisgeving aangenomen. *c.* Van een lidmaat uit Siddeburen. Niet ontvankelijk verklaard.

6. Rapporten: *a.* Van den Classic. Zend.-deputaat, waarop eenige bespreking volgt en vragen worden beantwoord. *b.* Van de deputaten voor Evangelisatie in de Classis. De vergadering oordeelt, in de gegeven omstandigheden, met het beroepingswerk niet voort te gaan, maar de actie voor schoolbouw te Woldendorp krachtig te steunen. *c.* Inzake predikantstractementen. De Commissie wordt gecontinueerd. In plaats van br. Ridder wordt br. De Boer aangewezen.

7. Storting van de collecten voor de Theol. School, Hulpbehoevende kerken, Jodenzending en vrijwillige bijdrage voor Rijn-Pruisen. Tot deputaat voor Rijn-Pruisen wordt benoemd Ds. Douma.

8. Aan de aanvragen der hulpbeh. kerken zal, gehoord het advies van deputaten, worden voldaan. Besloten een derde collecte te houden.

9. Instructies: *a.* De kerk van Siddeburen vraagt acte van ontslag aan Ds. Enserink bij zijn vertrek naar Oostwedde. Wordt op de meest eervolle wijze gegeven. *b.* Van de kerk van Spijk inzake vacaturebeurten. Wordt verworpen.

10. Voorstel betreffende classic. omslag voor Art. 13 naar tractement en duurtetoeslag volgens rubriceering der Kerken. Aan de Commissie voor predtractementen opgedragen.

11. Rondvraag naar Art. 41 K. O. Eenige mededeeling wordt gedaan omtrent onzen miss. Dienaar des Woords Ds. Colenbrander. Een vraag betreffende tuchtzaak te N. wordt beantwoord. Advies wordt gevraagd tot royeering van een doopl id, alsmede verklaring van de regeling der tucht op doopleden. Wordt gegeven.